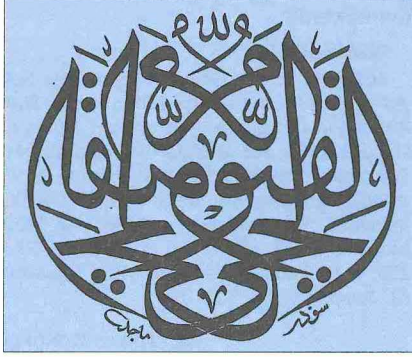

AYR

(bk. AİR).

AYRAL, Macit

(1891-1961)

XX. yüzyılın
sülüs ve celi-sülüste önde gelen
Türk hattatlarından.

Macit Ayrıl'ın celi-sülüs "Kelime-i Tevhid"
ve celi-sülüs müsennâ "el-Hayyü'l-Kayyüm" levhası
(Mustafa Düzgünman koleksiyonu)

11 Nisan 1891'de İstanbul Beylerbeyi'nde doğdu. Şehremâneti Zibhiye İdaresi (Mezbaha) Müdürü Zühdü Bey'in oğludur. İlk tahsilini Beylerbeyi Hamidiye Mektebi'nde tamamladı. Üsküdar İdâdisi'nin son sınıfında iken sağlık sebebiyle tahsilini yarıda bıraktı. Daha ilk mektep sıralarında hat hocası Ali Efendi'den sülüs ve nesih yazılarını öğrenmeye başladı. Daha sonra Enderun Mektebi hat hocası Ahmed Râkım Efendi'ye devam etti. Babasının da teşvikiyle girdiği Medresetü'l-hattâtin'de yazı tahsilini tamamladı. Burada Hulûsi Efendi'den (Yazgan) ta'lik icâzeti aldı (1923). Ayrıca Sâmi Efendi'nin talebesi olan Tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer'den sülüs-celisini ilerletti. Ali Efendi'nin hocası olan Şefik Bey'e ait kıta ve murakka'lardan da önemli ölçüde faydalandı. Macit Ayrıl ta'lik ve nesihden ziyade sülüs ve celi-sülüs ile meşgul olmuştur. Sülüste Şefik Bey'in tavrını benimsemiş ve o üslûpta eser vermiştir. Celi-sülüste ise Sâmi Efendi yolunda yazmıştır.

1908 yılında Evkaf Nezâreti Kalemî'nde başladığı memurluk hayatına daha sonra polis müdüriyeti sicil mümeyyizi olarak devam etti. 1923'te bu görevinden ayrılarak Bâbiâli caddesinde açtığı yazıhanede serbest hattatlık yapmaya başladı. Burası zamanla devrin tanınmış hattatlarının buluşup sohbet ettikleri önemli bir sanat mahfili haline gelmiş-

tir. Harf inkılâbını takip eden yıllarda Ankara'ya yerleşti ve emekli oluncaya kadar Vilâyet Meclis-i Umûmî başkâtipliği görevini yürüttü. 1955'te tekrar İstanbul'a döndü. Kısa bir süre sonra, Bağdat Güzle Sanatlar Akademisi'nde hüs-nihat dersleri vermek üzere Irak'a davet edildi. Burada dört yıl kaldıktan sonra 1959 Temmuzunda Türkiye'ye döndü.

Emsali arasında nezaketi, kibarlığı ve şık giyimi ile tanınan Macit Ayrıl, bundan sonraki yıllarını yazı yazmak ve eski eserleri incelemekle geçirdi. 19 Mart 1961'de İstanbul'da vefat etti, mezarı Karacaahmet'tedir.

Macit Ayrıl yazı tarifinde ve **meşk*** yazmada, özellikle imzasız ve tarihsiz yazıların hattatını ve devrini tesbitte fevkalâde ustaydı. Yarım asra yaklaşan sanat hayatı boyunca yazılarında Mâcid

imzası yanında Hüseyin Mâcid, Abdül-mâcid, Mâcid b. Zühdü imzalarını da kullanmıştır.

Özel koleksiyonlara girmiş pek çok eseri yanında İstanbul'da Şişli, Levent, Şile, Bebek, Yeşilköy, Muratpaşa, Beyoğlu Kamerhatun, Seyyid Ahmed camileriyle Arap Camii'nde celi yazıları vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 179-182; Uğur Derman, "Vefâtının Yirminci Yıldönümünde Mâcid Ayrıl", *Sandoz Bülteni*, sy. 2, İstanbul 1981, s. 7-12.

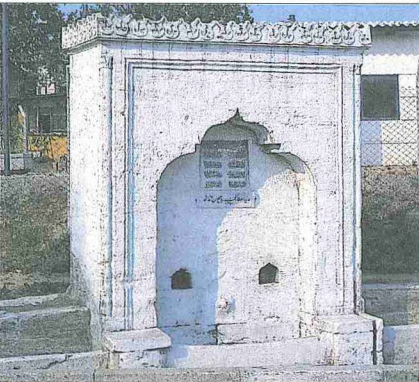
M. HÜSREV SUBAŞI

AYRILIK ÇEŞMESİ

İstanbul Kadıköy'de
eski Bağdat sefer ve kervan yolunun
başlangıcı olan menzil yeri ve
çeşmesi.

Üsküdar'dan başlayarak Anadolu içlerine doğru uzanan ana yol üzerinde eski Haydarpaşa çayırı kenarında yer almaktadır. Sefere çıkanların buradan uğurlanması ve uğurlayıcıların da buradan ayrılmaları sebebiyle çeşmeye Ayrılık Çeşmesi denmiştir. Büyük Karacaahmet Mezarlığı'nın İbrâhim Ağa Camii civarındaki ucunda bulunan Ayrılık Çeşmesi ilk olarak Receb 1011'de (Aralık 1602) idam edilen kapı ağası Gazanfer Ağa tarafından yaptırılmış, 1154'te (1741) kapı ağası Ahmed Ağa tarafından ihya edilmiştir. Üzerindeki ikinci kitâbeden öğrenildiğine göre, 1340'ta (1921-22) Sultan V. Mehmed Reşad'ın büyük oğlu Mehmed Ziyâeddin Efendi'nin veremden ölen kızı Dürriye Sultan'ın ruhu için bir daha tamir edilmiştir.

Tarihî değeri çok büyük olan bu çeşme köfeki taşından itinalı bir işçilikle yapılmış, saçağı yine taştan yontulmuş bir dizi tomurcukla süslenmiştir. Değişik bir biçimde yapılmış olan kemeri sebebiyle çeşme benzerleri arasında sanat değerine sahip bir eser hüviyeti kazanmıştır. Çeşmenin biraz ilerisinde Taşköprü caddesi ile Sarayardı sokağı arasındaki adanın ucunda bir namazgâh bulunmaktaydı. Biraz daha ileride ise yuvarlak doğru uzanan bir mezarlık yer almaktadır. 1957'de namazgâhın set duvarı ile mermer bir kuyu bileziği belirli olmakla beraber mihrap taşı kaybolmuş ve yeri de gecekonducular tarafından işgal edilmiştir. Bugün ise namazgâh tamamen kaybolmakla birlikte çeşme tamir edilmiş olarak ayakta durmaktadır.

Ayrılık
Çeşmesi ve
çeşmenin
1154 (1741) ve
1340 (1921-22)
tarihlerine ait
tamir
kitâbeleri -
Kadıköy /
İstanbul